

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТОВАРИСТВО ПСИХОЛОГІВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені Г. С. СКОВОРОДИ
Кафедра психології

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА
УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ
І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ НАПН УКРАЇНИ
АСОЦІАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПСИХОЛОГІВ ХАРКОВА
МІЖРЕГІОНАЛЬНА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ СПРІЯННЯ РОЗВИТКУ СИМВОЛДРАМИ
ВСЕУКРАЇНСЬКА АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНА АСОЦІАЦІЯ (ХАРКІВСЬКИЙ ОСЕРЕДОК)

*З нагоди 215 річниці ХНПУ імені Г.С.Сковороди,
130-ї річниці з дня народження І.А. Соколянського (1889-1960),
115-річчя В.І. Асніна (1904-1956),
95-річного ювілею А.В. Петровського (1924-2006)
та 25-річчя факультету психології і соціології*

ХАРКІВСЬКИЙ ОСІННІЙ МАРАФОН ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ

МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
(Каталог психотехнологій; тези доповідей)

26 жовтня 2019 року

Харків – 2019

УДК 159.9.07
ББК 88

Рецензенти:

Бочелюк Віталій Йосипович – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Запорізького національного технічного університету

Євдокимова Наталя Олексіївна – доктор психологічних наук, професор, проректор з наукової та міжнародної діяльності Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика

Романовський Олександр Георгійович, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами Національного технічного університету «ХПІ»

*Рекомендовано до друку Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди,
протокол № 7 від 28.10.2019 року*

ХАРКІВСЬКИЙ ОСІННІЙ МАРАФОН ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ (каталог психотехнологій; тези доповідей): матеріали ІІІ міжрегіональної наук.-практ. конф., м. Харків, 26 жовтня 2019 р., ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Харків: Діса плюс, 2019. 248 с.

ISBN 978-617-7645-81-7

У збірнику представлено матеріали науково-практичної конференції «**ХАРКІВСЬКИЙ ОСІННІЙ МАРАФОН ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ**», метою якої було висвітлення в рамках профорієнтації та просвітництва новітніх розробок у галузі психотехнологій, представлених на теренах України.

Перша частина збірника містить **Каталог психотехнологій** новітніх авторських розробок розвивальних, психокорекційних, діагностичних, тренінгових програм, методик, технік тощо, інформація про які подана у вигляді анотацій.

У другій частині розміщено тези доповідей, які містять результати науково-практичних розробок учасників конференції.

Матеріали конференції віддзеркалюють результати сучасних досліджень у галузях теоретичної та прикладної психології.

Для науковців, викладачів, аспірантів та магістрантів, студентів гуманітарних спеціальностей, практичних психологів, вихователів, соціальних та медичних працівників.

Матеріали друкуються в авторському варіанті з правками редколегії.

ISBN 978-617-7645-81-7

УДК 159.9.07
ББК 88

© ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2019
© Колектив авторів, 2019
© Єльчанінова Т.М. (оформлення, обкладинка, Ψ-емблема), 2019

Козлітіна О.В., Масловська Ю.С. Особливості використання сучасних настільних ігор у роботі з дітьми, які мають порушення мовлення.....	142
Колчигіна А.В., Демченко А.С. Проблема психологічного благополуччя майбутніх педагогів.....	145
Костикова О.В. К проблеме психотерапии неврозов.....	146
Кузнєцов М.А., Зайка Є.В. Короткочасна пам'ять як механізм формування розумових та кінстетичних узагальнень	147
Лесніченко Н.П. Типологія гендерних стереотипів особистості	153
Лугова М.С., Підчасов Є.В. Психологічні особливості незадоволення дівчат своїм тілом у юнацькому віці	157
Лукова С.В. Психологічні особливості поведінки підлітків-спортсменів у конфліктах.....	160
Меднікова Г.І. Психологічні особливості провідних ставлень підлітків з різним рівнем невротизації	162
Мелешенко М.О. Проблема самотності і усамітнення у сучасному місті: психологічні чинники і наслідки.....	164
Миронович Б.С. Ставлення до тіла як проекція ставлення до матері.....	165
Надьон В. П. Психологічні особливості учнів початкової школи.....	166
Нестеренко М.О. Гендерні детермінанти сімейних стосунків у молодій сім'ї.....	168
Обухівська А. Г. Психолого-педагогічне вивчення навчальних компетентностей дошкільників з особливими освітніми потребами.....	171
Обухова Н. О. Різноманітність поглядів на поняття копінг-поведінка.....	175
Одинець О.А., Шукалова О.С. Використання семирівневого підходу, як природної орієнтації психологічного і фізичного здоров'я людини	176
Панок В.Г. До питання розробки алгоритмів діяльності практичних психологів	179
Підчасов Є.В., Наглюк О.А. Роль організаційно-психологічних факторів в адаптації студентів до навчання у ЗВО	182
Поденко А.В. Соціально-психологічні чинники плинності кадрів в організації	185
Романенко О.В. Теоретичні підходи до вивчення тілесності в психології	189
Саврасов М.В. Психологічні механізми моніторингу та контролю у структурі метакогнітивної активності суб'єкта навчально-професійної діяльності.....	192
Савченко М.С. Психологічні підстави використання методу анкетування у дослідженні суб'єктності прокурора	197
Савченко М.С., Саврасов М. В. Теоретичні підстави психологічного дослідження особливостей становлення суб'єктності прокурора	197
Скринник І.В., Пухно С.В. Емоційне вигорання як психологічна проблема сучасності.....	202
Скрипник Н.Г. Задоволеність навчанням та адаптація студентів до закладу вищої освіти.....	206
Туріщева Л.В., Ткаченко І.В. Настільні ігри як умова соціалізації школярів з порушенням мовлення	209
Цемєнко М.О. До дослідження рівня задоволеності своїм життям та життєстійкості людей похилого віку	211
Цигичко Т.П. Казкотерапія в системі роботи закладу дошкільної освіти	213
Чепелєва Н.І. Соціально-психологічний аналіз феномену «чайлдфрі», як трансформації традиційних репродуктивних програм.....	217
Чернякова О.В. До питання розуміння емоцій дітьми з психофізичними вадами розвитку.....	221

Здоров'я – наше ставлення до тіла. Де останнє – суттєва сфера нашого життя. В результаті цих відносин, якість нашого життя може суттєво підвищитися або знизитися.

Наприклад, в одному дослідженні літніх людей запитували, про що вони найбільше шкодують в кінці свого життя. Як не дивно, одна з чотирьох головних і постійних відповідей була – варварське ставлення до тіла: харчувалися неякісно, не займалися належним доглядом за тілом і не робили профілактики хвороб.

Є велика кількість людей, які ставляться до тіла механістично, тобто як до службової машини, не прислухаються до нього, слухають і використовують поради і концепції, придумані кимось, колись, для когось. Аби воно (тіло) виконувало завдання, якими ми стурбовані на даний момент, а потім що буде те й буде.

Корінь питання криється в динаміці взаємин з матір'ю. Тіло і мати тісно пов'язані. Якщо роз'яснювати на елементарному рівні, то наше тіло складається з тіла матері. Тобто, з моменту зачаття ембріон бере клітини для побудови свого організму з тіла матері. Цікавим моментом є уявлення про те, що всі клітини організму повністю заміщаються за певний проміжок часу, приблизно за 7 років.

З усього вище сказаного можна зробити наступний висновок – тіло сформовано матір'ю. Ставлення до тіла, це ставлення до матері. Тобто, як до дитини ставиться мати, потім дитина буде ставитися так само до свого тіла і до матері. Є пряма залежність, між тим, на скільки ми задоволені своїм тілом і тим, наскільки ми себе ототожнюємо з ним. Чим нижче рівень задоволеності тілом, тим вище дисоціація від нього. Досить явно простежується динаміка взаємин з матір'ю, у людей з розладами харчової поведінки або ожирінням. Системно-феноменологічний підхід розглядає людину, що страждає ожирінням, як символічно «наїдаючих» в собі мати (Б. Хеллінгера Г. Вебер). В цьому є істина. Наприклад, їжею ми заїдаємо тривогу і провину. Наша емоційна стабільність залежить від контакту з матір'ю. Після усвідомлення та опрацювання всіх моментів з матір'ю можна довіряти та жити в гармонії зі своїм тілом.

Надьон В. П.

*Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди, м. Харків*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

В умовах проведення змін та реформування в освітній системі, а особливо в початковій школі (впровадження НУШ) необхідно розуміти умови за яких можливо здійснювати результативне навчання в 1-4 класах. Для забезпечення повноцінного та успішного навчання в умовах початкової школи вчителям, педагогам та психологам необхідно, *перш за все*, знати психологічні особливості дітей цієї вікової групи. Як відомо, *навчання*

основна (провідна) діяльність дітей початкової школи. *Які ж зміни відбуваються в розвитку дитини в період навчання в молодших класах?*

В цей період, діти легко вирішують складні проблеми, які передбачають розмірковування, проте, їм необхідна опора на видимість, розвивається образне мислення. *Візуально-образне мислення, в 1-4 класах, переходить в вербально-логічне.*

Сприйняття, стає синтезуючим завдяки зв'язкам між компонентами сприйманого, які є об'єктом навчання дітей, але воно ще не є диференційованим. Ось чому, школярі початкової школи плутають букви та цифри, що за зовнішнім виглядом, формою, методами написання та вимовою схожі між собою.

Особливо цікавими є зміни в творчому мисленні учнів. Основою для розвитку творчого мислення та уяви учнів 1-4 класів є добре розвинена уява, яка продовжує розвиток під впливом комплексу спеціальних програм. *Отже, мислення, сприйняття, уява, творче мислення дитини зазнають неабияких змін і трансформацій. Що ж відбувається з пам'яттю учнів початкової школи?*

Пам'ять учнів цього віку розвивається двома шляхами: *довільному та значущому*. Особливо варто підкреслити те, що на протигагу дошкільному віку, молодший шкільний вік характеризується здатністю до запам'ятовування матеріалу, навіть *за відсутності цікавості* до нього. Що ж до механічної пам'яті, то вона достатньо розвинена, а семантична пам'ять продовжує вдосконалюватися.

Говорячи про такі явища як *концентрація, стійкість уваги* в молодшому шкільному віці необхідно сказати, що вони розпочинають процес формування. Зазначимо, що *довільна увага* завершує процес становлення лише до кінця навчання в молодших класах та *відбувається даний процес саме завдяки проведенню навчальної діяльності*.

Що ж відбувається з *емоціями* дітей в даний період? Мусимо зазначити, що *емоційна сфера* учнів стабілізується саме в початковій школі. Для цього ж віку притаманними є *ріст страхів та побоювань*. Враховуючи вище зазначені особливості молодших школярів, необхідно підкреслити важливість знань для вчителів початкової ланки ЗОШ та психолого-педагогічного персоналу в галузі психологічного розвитку дітей 6 – 11 років з метою забезпечення комфортного навчально-виховного середовища та якісного освітнього процесу.

Період навчання в 1-4 класах це час інтенсивного розвитку *інтелекту*, який впливає на розвиток усіх функцій (процеси психіки інтелектуалізуються і стають усвідомленими).

Найзначнішим новоутворенням інтелекту школярів початкових класів є *усвідомлення* процесів психіки, їхнє посередництво, що є можливим завдяки засвоєнню системи наукових понять.

Як відомо для даного періоду навчання є характерним формування

аргументованого і абстрактного (абстрактного вербально-логічного) мислення, це, в свою чергу, дає змогу до перебудови процесів пізнання.

Школярі 6(7)-11 років мають змогу не лише засвоювати концепції наук, але й згодом провадити над ними роботу. Цю можливість учням надають мислення, пам'ять та сприйняття. Отже, ми маємо змогу говорити про *довільність когнітивних процесів (окрім інтелекту), розвиток навчальної діяльності, появу рефлексії*. Розвиток когнітивних функцій мають зв'язок з *контролем та регуляцією* поведінки.

Для дітей даного віку характерними є недостатність аналізу сприйняття та диференціації об'єктів. Це пов'язано з тим, що спостереження все ще продовжує свій розвиток.

В період навчання в молодших класах ЗОШ діти здатні до проведення самостійного планування, сприйняття і свідомого виконання запланованого, що надає можливість знаходити саме головне. Ми можемо говорити проте, що саме в даний період та при допомозі вчителя формується довільність спостереження при розв'язанні задач. Говорячи про довільність уваги дітей під час навчання в початковій школі, ми хочемо зазначити її недостатній розвиток. Зазначимо, що в першому класі мимовільна увага є доміантною, а вже в другому класі деякі діти набувають здатності до довільної уваги, яка продовжує розвиватися під час навчання в третьому та четвертому класах початкової ланки. *Хочемо зазначити, що свідома концентрація уваги на виконання вправи – це один з головних здобутків навчання в початкових класах.*

Нестеренко М.О.

*Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди, м. Харків*

ГЕНДЕРНІ ДЕТЕРМІНАНТИ СІМЕЙНИХ СТОСУНКІВ У МОЛОДІЙ СІМ'Ї

Підвищення уваги до стану сучасної молодої сім'ї свідчить про численні соціально-психологічні проблеми в її становленні та функціонуванні. Найважливішою з них є проблема сімейних стосунків, оскільки майже завжди в процесі адаптації подружжя один до одного виникають певні труднощі в їх побудові. Серед психологічних чинників успішності даних стосунків особливе значення мають такі, як розподіл і реалізація сімейних ролей, формування ставлення молодого подружжя до різних сторін рольової поведінки в сім'ї та особливості статево-рольової диференціації в сім'ї, яка включає уявлення чоловіка та жінки про подружні ролі, рольові установки, рольову поведінку та гендерну ідентичність (Ю.Є. Альошина, 2002, Лень Т, 2007).

Залежно від особливостей розподілу ролей в сім'ї розрізняють дві її основні форми: традиційну та егалітарну. Маючи своїм підґрунтям гендерну нерівність, традиційна побудована на домінуванні однієї статі, як правило,